

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NUM. LXXXI - FEBRER I - MCMXIX.

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

Imatges per al poble, per RAMON BUCABADO.— «I am in ecstasies», per RAFAEL SAY DE MONTELLÀ.— Tres exemples d'una nit d'hivern, per JOSEP M.ª LOPEZ-PICÓ.— Mallorca fatalment endarrerida, per GUILLEM FORTESA.— Kierkegaard dins el pensament nòrdic: Els predecessors, per JOAN ESTELRICH.— Poesia catalana: Pisa, per JOSEP ARAGAY.— Amiel: Fragment d'un estudi crític, per SALVADOR ALBERT.— A propòsit de Kant, per RAMON TURRÓ.— Els llibres, per J. LL. i J. C.— Cal esmentar.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUMERO LXXX

L'artista de l'art suprem, per R. RUCABADO.—La dona manyà a l'home-galant, per DOLORS HOSTALRICH.—
L'actual moviment literari a la Suïssa alemanica, per ROBERT WOLFF. (J. E., trad.). — Els llibres, per
J. Ll., A. P. i M. E. — Les revistes, Les exposicions, per E. M. P.

Publicacions de "La Revista"

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos-Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

- RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
- JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
- CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
- JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
- MIQUEL POAL AREGALL
Mois plaents i desplaents
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
- JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
- M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
- JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
- ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
- MIQUEL FERRA
Cançó d'ahir
- LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana, Perspectiva general
- ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
- J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
- J. FARRAN Y MAYORAL
La renovació del Teatre
- E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
- JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
- FERRAN SOLDEVILA
Exili
- E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana
- CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut
- MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes de Francis Jammes
- JOSEP LLEONART
Poesies de Richard Dehmel
- JOSEP CARNER
Les planetes del Verdum
- ALEXANDRE PLANA
Contrabaedeker
- JOSEP M. TALLADA
Les doctrines de P. J. Proudhon
- GUERAU DE LIOST
La ciutat d'Ivorl
- JOAN ALCOVER
Poemes bíblics
- FREDERIC CLASCAR
Estuàt sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII

LLIBRES RECENTS

Una inserció: 5 pessetes—Tres insercions: 10 pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

El Poema espars

Preu: 3 pessetes

JACINT M. MUSTIELES

FLAMA

Preu: 2 pessetes

JOSEP M. DE SAGARRA

Cançons d'Abril i de Novembre

Preu: 2 pessetes

FERRAN SOLDEVILA

EXILI

Preu: 2 pessetes

JOAN ARÚS

El cant dispers

Preu: 2 pessetes

J. MILLÁS-RAURELL

PRIMERS

Preu: 3 pessetes

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. LXXXI — FEBRER I · 1919

IMATGES PER AL POBLE ⁽¹⁾

Tal volta es pot també considerar el poble—estament o conjunt d'estaments— com un *estat* de l'home. Un *moment* de l'individu, com el moment pàtria, el moment art, el moment religió, etc. El moment poble comprendrà tot lo espontani de cadascú, tot lo instintiu, les primeres simpaties; en un mot, tot lo *fàcil*. En aquest sentit, que vé de considerar lo que hi pot haver en el significatiu terme de *popularitat*, àdhuc el més tancat a sa torre de marfil pot ésser poble en coses que el moguin sense costar-li esforç. Hi han aristòcrates que son poble en l'enraonar. Hi han poetes exquisits que son poble en el culte a tal o qual cupletista. Hi han graves autors de metafísica que son poble en l'eixir al balcó quan passa la musica de regiment. I és ben cert que quan parlem de la popularitat de tal o qual reneç,

d'una certa cupletista, del darrer *two-step*, sumem en aquesta expressió d'èxit general, l'entendriement respectiu del senyor aristòcrata, del senyor poeta, del senyor professor de metafísica.

Fins aquí havem, però, aplicat aspectes pejoratius dels termes poble i popular. Més, podem certament vindicar en sentit contrari la facilitat, la espontaneïtat que dèiem. La cordialitat de pàtria en un sentiment fàcil. Hi han harmonies fàcils, com les d'un bon dibuix per a infants, d'una cançó escolar. La popularitat del Marescal Foch és una forma fàcil de la opinió. El patriotisme, el gust per l'art per a infants, la simpatia vers el Generalíssim aliat, no noeixen certament a la dignitat esperitual d'un poeta exquisit, d'un aristòcrata, d'un professor de metafísica.

Hi ha doncs quelcom que és fàcil i és digne, quelcom que és fàcil i és indigne. Un home s'enterneix per un melodrama, i s'arbora en sentint l'himne nacional. Un altre home detesta el melodrama, però s'inflama també en oint el cant patriòtic. Ve't-aquí, doncs, dos sentits ben manifestos de facilitat i de popularitat. L'himne sap encendre a l'home de cultura exquisida tant com

(1) Amb aquest article comença la nova sèrie anyal que's proposa escriure En Ramon Rucabado. Aprofitem l'avinantesa d'iniciar-la per proclamar unanimitat els redactors de LA REVISTA la probitat intel·lectual del company, mancança de la qual una inexperiència de llenguatge ha semblat acusar-lo. Si algun dubte hagués pogut deixar semblant malentés serveixi d'exemple l'actitud del senyor Rucabado, demanant que's publicués una contraopinió en forma d'atac personal, que la Direcció del periòdic no volia acceptar.

N. de la R.

al groller. Doncs hi ha una possibilitat de dignitat a la emoció fàcil. I està en considerar què és lo que en nosaltres obeeix a una evocació. És la qualitat de lo espontani.

Es que hi ha una facilitat aparent, una pseudo-facilitat, al costat de quelcom que és fàcil sens transcendència. Així són els primers exemples que retrèiem: el llenguatge baix, la cupletista del dia, el darrer pas doble. Contràriament, un himne nacional és quelcom d'intern i madur, i ple de sentit i de realitats, i d'intencions. L'art per a infants un art ple d'atenció social, una eliminatòria concentrada de línees, de colors. Així la popularitat emèrita és fruit d'una profunda jus-

tícia humana, i pot un hom distingir entre l'èxit d'un Joffre i l'èxit d'un Charlot.

Aquesta *pseudo-facilitat* és la que m'interessa. Aquesta *aparença* de facilitat, més generalitzada, i per tant més verídica que la facilitat simple, això és lo que voldria jo estudiar a les imatges per a ús del poble. I treuren d'aquest estudi conclusions, a tot lo qual dedicaré un altre article, consagrat per dret propi an aquest mestre deliciós de coses pseudo-fàcils, que es diu Josep Obiols, que em fa ilusió mirar com a pedra angular de quelcom d'importantíssim de restauració urgenta: la imatgeria popular catalana.

R. RUCABADO

“I AM IN ECSTASIES”

JOHN GLANSWORTHY.—Si ens fessin explicar a anglesos i francesos quina secreta força enclou la sang de nostra generació noucentista, quina obscura influència engendra en ella l'amor a la llibertat civil i ciutadana, a les formes democràtiques de govern, hom se veuria ben compromès. Sabem que som capaços de donar preu a la vida i de batre'ns per la llibertat de l'individu, pel sentiment de la democràcia, per la santetat dels tractats... Sabem que som capaços de fer sacrificis i d'ésser generosos amb els febles... Sabem que construïm un esglaó de la història nacional, i que cada acte nostre és una llimada als instints grossers per arribar a un grau superior d'espiritualització civil. I tots, tots, som una sola cosa en el desig d'arribar a aconseguir la nació model, el ciutadà model, la vida civil definitiva.

JOAN HISPANICH.—De la gran lluita, del gran carnatge, en què s'han destrossat els *uns* i els *altres*, nosaltres n'havem recollit la divisió radical de DRETES i ESQUERRES. Qui defensi la Monarquia, l'Església, l'ordre, l'organització de la propietat,

la confessionalitat de l'Estat, s'aplegarà a la *dreta*. Qui senti millor el regust de la paraula *democràcia*, qui defensi amb més bravor la separació de l'Església i de l'Estat, la secularització dels cementiris, el matrimoni civil, el repartiment de la propietat moble i immoble, l'adveniment de la República com a fórmula d'una major participació dels ciutadans en el govern dels pobles, s'ha de dir *esquerra*. Quan tinguem ben establerta la classificació, començarem la lluita, per a veure quin partit triomfa i jaí dels vençuts!

BERNARD SHAW.—Has oït, Glansworthy? Farà bo de veure aquest torneig antic! D'on deu ésser aquest bon home que sembla un ressavi del començament del segle XIXe?

JOHN GLANSWORTHY.—Me plau d'oïr un *specimen* tan original. Preneu compte, Shaw, que no el senti Kipling. No li vinguessin ganes de colleccionar-lo!

JOAN HISPANICH.—Els neos, els dretistes, no hi poden figurar en la Societat de Nacions. Nosaltres que som esquerra, aportarem a la futura

Societat tota la força de nostres Casinos, Ate-neus i Fraternitats, tota la bèl·lica empenta de nostres organitzacions obreristes, i ja veureu si serà poca la consideració que mereixerem dels capdavanters d'aquella Internacional fraterna.

CHESTERTON. — *Thank you, Mr. Hispanich!* Emperò per si és un cas, documenti's depressa. No fos cas que ens fes riure parlant de coses es-tantisses. *I am in ecstasies.*

R. GAY DE MONTELLA

TRES EXEMPLES D'UNA NIT D'HIVERN

I

Heu's aquí:

Tres quarts de nou de la vetlla sota l'ombra precisa i sòlida de la Seu amarada de pleniluni. Carrer del Bisbe, carrer de la Pietat, carrer dels Comtes, carrer de Santa Llúcia. Camineu fent la volta pel plaer de fer-la. Ressonen les passes amb efusivitat alegrada per la possessió del fred que us fa anar depressa.

Aneu tot sol. Us sobten els tombants com un tall sec de la pedra. Aleshores dins l'escampall insospitat de la lluna la vostra ombra fa un salt, se situa i us precedeix com si guiés la vostra marxa.

El ressò d'unes passes menudes, més endavant fa riulla d'aquest joc. I després del tombant altra vegada la fosca neta, dibuixada i pura de les masses pètries, i el vostre caminar joiós dins la fosca.

I la vostra seguretat de companyia, perquè a l'altra tombant l'ombra de la vostra figura saltarà, se situarà, i us obrirà camí precedida encara del pic-pedret d'unes passes menudes, ràpides i mofetes.

Però ja heu fet la volta i sou a la Plaça Nova, on els arcs voltaics escarneixen la lluna i el va-i-vé de les gents, que seriosament han plegat la feina sense plegar la dèria, escarneix la dansa de la vostra ombra en el darrer tombant, i les botigues tancades i els rotols apagats volen escarnir la noblesa de la fosca.

Vós escolteu per si sentieu les passes femenines d'abans, que us feien costat de lluny.

Ara a la cantonada del carrer dels Arcs criden els diaris. De la plaça de Santa Agna, us arriba i us fereix les oïdes l'esgarrinxada de l'electricitat d'un tramvia que patina, i us volta, insolent i desfermada, la paraula a l'atzar que de les converses d'ací i d'allà, us agredeix i fuig segura de la vostra indefensió rencorosa.

Vós teniu ara la certesa de la vostra soletat, i potser també de la vostra feblesa.

Gosareu pensar, mon amic sol i feble, en la simplicitat coratjosa d'uns murs ben dibuixats, d'una lluna damunt dels murs, d'una figura humana caminant dins el límit dels murs i saltant al bell obir de l'espai de la lluna, protegida i acompanyada per la certesa d'això, que tal volta fos l'amor, com el pic-pedret d'unes passes femenines que mantenen la curiositat perquè us precedeixen, i l'efusió perquè no defalleixen, i la pietat perquè son una mica mofetes amb la rialleria d'una nit de fred?

II

Heu's aquí:

Tres quarts d'onze de la nit enquadrats per les parets d'un menjador de quint pis sota terrat i il·luminades per la llum fadigada d'un gas d'escarraç que comparteix les oscil·lacions de damunt de taula amb el panteix xiulejant de malalt del pit del bec de la cuina.

Resta el marciment de la pisa del vidre i de les teles del servei del sopar. Resten tossudament fermades a les cadires les vides del pare, de la mare, de la noia i del noi al voltant de taula

desaparellades pel silenci hostil i tancat dins el qual fermenta la rancúnia de totes les banalitats del dia que la irritabilitat i la fatiga de darrera hora engrandeixen, estraferent-ne les proporcions insignificants amb aquella espectació quieta que precedeix els drames.

Una paraula només tornaria el sentit de la comunicació a la bona gent eixuta de silenci.

Una paraula, ni que fos tímida, però sense queixa.

Que no recordés la nerviositat excitada per cinc mistos seguits que no volien encendre's, o per la roba estesa que el vent massa caragolava, o per l'espera decebuda de l'amiga, o perquè justament a tres quarts de sis la noia del corbatí blanc amb coll planxat no passava com els altres dies per davant la casa Dotesio del Portal de l'Angel.

Una paraula només. Però el pare arreçerat darrera del diari, fingeix de llegir per no dir-la. I la mare fingeix les notacions de les despeses del dia. I la noia es protegeix a la cuina esbandint els plats amb molta fressa, i el noi s'adellera amb la idea absoluta que el full del calendari assenyala avui un número senàs.

Les onze. Primer sonen els quarts. A cada quart el pare fa un plec al diari. Després sonen les hores i el pare s'alça de taula.

Com un ressò més de les hores, una mica encara soroll de temps, s'ha sentit la fressa d'uns rosaris.

I tot seguit:

—*En nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant*
—Més que dit, arrencat d'una amorfa explosió gutural.

I més tard:

Els misteris que havem de contemplar són els

de glòria.—Amb la opaca articulació que vibra després de les estridències explosives.

I més tard encara *Déu vos salve, Maria, plena sou de gràcia*—Amb ple sentit dels mots despullats de naixença i porucs de la novetat de naixer.

Mes heu's aquí que els altres responen: *Santa Maria Mare de Déu...* I el pare torna dir i ells tornen respondre i el diàleg es reprèn sense que ningú hagués dit la primera paraula; i la comunitat es refà quan tots, més l'un de l'altre, es defensaven. I els guanya l'ensopiment apaivagador que és el costum de cada dia.

Qui d'ells sabrà aleshores la saviesa humil del mecanisme simple que fa repetir la petita oració i ablaneix totes les concupiscències irascibles i crida la son, la gran son sense pesombre que ha desat sota el llit totes les banalitats i fa un respir mesurat i compassat com si ens advertís que aquesta és la higiene darrera de la llar i que per ella l'endemà la fidelitat de tots serà diligent i vigilaire com sempre?

III

Heu's aquí:

Plena nit rasa. Dos arbres vigilen. Els té cada poble i són els guaites de totes les nits.

Avui, en el cor de l'hivern, la nuesa els fa més valents.

I senten el buf del dia novell. I senten la inutilitat del desig de les branques mesurant una gran abraçada d'estrelles. I senten la magnitud d'ésser dos sense que es diguessin cap secret.

Sabran mai la sobirana gentilesa humana de la púdica reserva que a l'un i a l'altre, tots dos acostats, féu ignorar que ploraven per dins aquesta nit rasa d'hivern?

J. M. LÓPEZ-PICÓ

MALLORCA FATALMENT ENDARRERIDA

Jo he sostingut mil vegades que amb la sola efloració espiritual de Mallorca durant el nostre renaixement lingüístic, n'hi havia prou per a alçar tota una nació. Però es dona l'escaiença—i així, de manera pragmàtica, ho havem de confessar—que aquesta florida enorme no ha fecundat políticament ni un Ajuntament de la illa. Es pot donar major desconsol?

Ara, a vuitanta milles de la nostra illa, la major de les germanes s'embriaga amb l'assaboriment d'un desenllaç triomfal. Nosaltres, els nacionalistes mallorquins, que som a la vegada fills de Mallorca i de l'esperit global de la terra catalana, no podem dissimular una tristesa profunda: l'antic desconsol se'ns ha tornat tragèdia viva.

No es cregui, però, que hàgim arribat a la desesperació. Estem, només, al segon acte de la tragèdia. Vejam quin fou el primer. Vejam quin pensem serà el tercer.

Era l'alba nacionalista. Eren repartits a tots els elements orgànics de la nació els talents proporcionats a llurs virtuals potències. Era qüestió de multiplicar-los. Els talents eren aquesta vegada trossos d'esperit; eren verbs encesos; eren estrelles disseminades; eren les despulles espirituals de la nostra època clàssica.

Calia infondre ritme vital a aqueixes despulles. Surt de Catalunya un genial vident i traça una òrbita providencial: era En Milà i Fontanals. Surt de Mallorca un apòstol qui, quasi amb violència, atreia i enduia les despulles gràvides cap a la trajectòria vivificant: aquest apòstol havia nom Marian Aguiló.

El pròleg, la iniciació d'aquesta gesta nacional, no sembla, no, de tragèdia. Sembla el somriure d'una gran esfing.

La nebulosa s'engrandeix per l'espai i torna's incandescent. Pren—ço que era essencial—contorns regulars i estructura d'unitat.

La nació parlava ja en son propi verb. Però

era encara nebulosa. Calia, doncs, solidificar-la. No bastava que la nació parlés en son propi verb: era precis que hi pensés i sobre tot que hi obrés. Ço que havia estat fins ara moviment d'expansió, s'havia de transformar en moviment de concentració. El primer miracle l'havia realitzat la poesia. El segon estava destinat, naturalment, a la política.

Intenta el Principat de Catalunya—la porció de més potència viva—a voler començar el seu període de consolidació. S'en temen els enemics interiors i exteriors, i diuen: «continuïn els vostres talents en estat d'inviabilitat», «vegi la Providència que no servin els fills de la nació catalana per a multiplicar i fer útils els dons que se us han atorgat»; «nosaltres, increpen els enemics interiors i exteriors, ens confabularem per a fer vos xorcs, per a fer abortar l'embranchida nacional que haveu pres en perjudici nostre». I la guerra fou declarada.

Aquí acaba el primer acte de la tragèdia.

La lluita començada fou terriblement dolorosa, perquè els combatents eren de naturalesa diversa. Uns eren corporis i profundament armats; els altres eren incorporis, subtils com la flaira d'una flor.

Si s'hagués esdevingut una lluita moral, una lluita d'idees, la nebulosa incandescent prest hauria triomfat. Però els enemics havien abandonat, en el transcurs de llur ofici material, la facultat de pensar, i, per tant, la facultat de dissoldre idees i sentiments. S'inicià, doncs, una lluita corporal. A l'empenta de l'esperit s'hi oposaren muralles de pedra; a l'efluvi d'una ànima s'hi contraposà el múscol impermeable. No es pot qualificar de «combat», doncs, aquest fenòmen. S'ha de qualificar d'«opressió».

Compresa aquesta darrera paraula, s'explica tot el procés del moviment català. Al Principat de Catalunya hom pot dir que s'aprofitaren d'aquesta «opressió» com d'una força que els

ajudava—i veritablement era així—a consolidar-se, és a dir, consideraren la «opressió» com a una força centrípeta que se sumava als propis instints de concentració. En Prat de la Riba, hereu del geni de Pere el Gran, fa d'aquesta hostilitat una base política, i, sense minvar gens la potencialitat espiritual—al contrari, purificant-la—s'esforça a dotar a Catalunya d'un organisme corpori que la pogués acondicionar a la lluita material.

Passà cosa contrària a Mallorca. Tots els fills d'aquesta regió sembla que portin a dins quelcom de la debilitat i la imprudència política que fou, per regla general, distintiu dels reis de la branca lateral del Conqueridor. En sentir la «opressió» capitularen davant del més fort. Prest s'oblidaren de l'esperit nacional que tot càlidament tornava a redreçar-se. No repararen en què ajupint-se «sine conditione» als peus de Castella es posaven en contra de llurs germans de Catalunya, els quals, d'aleshores ençà, han obrat com a molècules isolades dins la gran unitat nacional, o millor dit, formant una nova unitat de segon ordre, ja que els qui es despregueren espiritualment fórem nosaltres junt amb els germans de València...

Sentírem la paraula d'En Prat de la Riba—paraula íntegralment nacional—i ja la consideràvem com la paraula d'un estrany a Mallorca. Ja erem totalment insensibles. Ja no ens recordàvem dels talents que en dolç moment havíem intentat multiplicar i fer-los socialment útils.

Avui Catalunya ha batut els enemics materials. Ja respira, doncs, les aures de la llibertat espiritual.

Mallorca mira aquest triomf sense que se li aneguin els ulls en llàgrimes de contrició. Encara té en els llavis una contracció despectiva,

Aquí acaba per a nosaltres el segon acte de la tragèdia.

Correran els dies. El Govern de Castella declinarà les seves ambicions ensems que augmentarà probablement el seu desdeny per la nostra cultura i pel nostre esperit. Catalunya triomfant serà espill de serenitat. La serenitat és la millor condició de govern. Les germanes de Catalunya prest es veuran estimulades per l'exemple i li giraran els ulls humits per l'aigua de l'amistat, i dels ulls passarà l'alegria als braços i a les mans i vindrà la íntima abraçada; i la tragèdia familiar serà esvaïda i silenciosament ofegada, a mida que es vagi esfumant el record de la infidelitat...

Mentre domini l'actual generació mallorquina—plena de prejudicis, saturada de contradiccions—fins en el cas que tinguéssim autonomia, potser seria difícil d'imprimir fecunditat a nostres relacions polítiques amb Catalunya. La generació que vindrà—després de tota pusil·lanimitat—serà la que ens obrirà de pinta en ample les portes de la glòria nacional definitiva.

El tercer acte de la nostra tragèdia, però, no es podrà donar per finit fins que no resti cap mallorquí ni cap català que recíprocament es guardin malfiança.—GUILLEM FORTESA

KIERKEGAARD

DINS EL PENSAMENT NORDIC

A) Els predecessors

Aquella direcció del pensament escandinau, que és caracteritzada per l'afirmació de les diversitats individuals i a la qual pertany K. en certs aspectes, havia pres inici de dos il·lustres pensadors: Holberg i Sneedorf. El primer, sobre tot (1684-1754) polígraf fecundíssim, el més conegut, amb Andersen, dels vells escriptors danesos, s'era significat, en audacioses polèmiques, com un reformador ultrancer, èmul dels pensadors francesos del seu temps, devotíssim de la tolerància, apòstol de l'emancipació espiritual. Pels temps pròxims a K., aquell corrent d'idees era representat per Steffens, alemany d'origen norueg, que introduí a Dinamarca la filosofia de Schelling i que en el seu pensament partia del principi que tota la natura tendeix la individualitat, la qual només se realitza plenament en l'esperit humà; per Niels Treschow (1751-1833) influenciat ensems de Kant, de Schelling i del mateix Steffens, però que concedia a la ciència experimental un lloc més important i professava una filosofia cristiana, nodrida de platonisme; per la família dels savis Ersted, el juriconsult Anders-Sandøe (1778-1860) i el cèlebre físic Hans-Christian (1773-1851) descobridor memorable de l'electro-magnetisme, que sempre venerà els filòsofs alemanys de les primeries del vuitcents; per Paul Martí Moeller (1794-1838), traductor d'Homèr, poeta, professor d'història i filosofia i autor d'un curiós estudi sobre la possibilitat de donar proves de la immortalitat de l'ànima; per Frederik Christian Sibbern (1785-1872), professor a Copenhagen, influenciat de Schelling i Steffens, que s'ocupà amb especialitat de psicologia—de les relacions entre l'ànima i el cos—i àdhuc de qüestions socials, decantant-se cap al socialisme.

Hi havia també, amb altra significació, Nicolai-Frederik-Severí Grundtvig (1783-1872) arborat poeta patriòtic, defensor de l'ortodòxia, que havia també rebut primerament les influències de Schelling, Steffens i Fichte, i que més tard bastí un sistema de filosofia cristiana deduït a priori del símbol apostòlic, independent de tota tradició, àdhuc la bíblica. Hi havia, en un altre ordre encara, Frantz-Gotthard Howitz (1789-1826), professor de farmacologia, que s'era dedicat a aprofundir els conceptes de llibertat i responsabilitat inspirant-se de Spinoza i Hume. En general, però, la filosofia de K. era una reacció contra el pensament especulatiu singularment de Steffens, Theschow i Sibbern.

K. plantejava el principi de la personalitat de la manera que el deixà Sòcrates i que Kant i Fichte renovarien. D'aquest punt de mira, pertany K. al criticisme kantià, que subterràniament continuava influïnt el pensament nòrdic, malgrat el romanticisme i la reacció. K. deixa entreveure en algun dels primers escrits que simpatitzava amb el principi afirmador de què els conceptes fonamentals del pensament dependeixen de l'experiència, i concordava també amb les teories de Lessing i del mateix Kant sobre la valor de l'aspiració contínua i sobre la obtenció de la veritat científica per hipòtesis i postulats provisionals. També observava que, amb una crítica més perspicaç, podia arribar la investigació històrica a resultats imprevists i que amb instruments i observacions més subtils obtindrien les ciències naturals descobertes novelles. Quant a l'ètica, tota la moral de Kant es fonamentava en «la llei moral al fons del cor», principi, formulat allavors per mètode d'anàlisi, però que té rels sentimentals, com la moral de K. I la possibilitat d'aquesta mateixa preocupació

kierkegaardiana sobre el conflicte entre les exigències del pensament i les de la consciència ètica, entre la ciència i la creença, domina, com és sabut, la filosofia de Kant. Fins en la direcció que, del punt de vista purament filosòfic, considera K. el problema religiós, coincideix amb Kant—i amb Rousseau, veritat?—segons els quals la qüestió essencial, en estudiar aquest problema, és de saber si estan o no realitzades les condicions psicològiques necessàries a una concepció religiosa de la vida.

No-gens menys, no és per aquí—per molt que Höffding hi insisteixi—per on trobaríem, dins la xarxa del pensament nòrdic, el fil de les idees de K. Blasmant la teologia, decantant-se de la metafísica, col·locant de fet el problema de la religió dins el camp de la psicologia, K. recorda Blai Pascal, l'únic pensador, segons Delacroix, que li és equivalent. També Pascal es trobava dins el sí de l'església a la qual combatia, en el fons, amb l'espasa d'un cristianisme ideal; i quan deia que «le cœur a ses raisons que la raison ne connaît pas» expressava amb mots vivíssims la indiferència de totes les doctrines del sentiment—com és la de K.—per l'interès lògic de l'esperit. Ambdós coincideixen en donar fites a la raó humana, en considerar fatalment relatives les nostres coneixences, en creure que només per vies de fe pot entrar l'absolut en la pensa nostra.

Ens diuen els biògrafs que plaïa a K. la lectura de Hamann (1730-1788), el magicià del Nord, que deia Moser, i de Jacobi (1742-1819), el gran amic de l'anterior. L'esperit profund i original, l'estil per imatges i símbols del primer, són germans del caràcter i el llenguatge de K., i fàcil fóra trobar també l'equivalència kierkegaardiana al seu ardent pietisme, que li feia menysprear tota especulació, i a la seva exaltació de la fe del carboner, la qual considerava més assenyada i més segura que la pretesa ciència del filòsof. Quant a Jacobi, és tan gran la identitat de pensament que hi trobem amb K. que no sabríem deixar de comentar aquest fet amb certa extensió, molt més encara si tenim pre-

sent que ningú—pel que sabem—ha concretat ni sols indicades aqueixes identitats.

La doctrina de Jacobi apar, segons Levy-Bruhl, com intermediària entre la filosofia de Pascal i la del criticisme contemporani. Per Jacobi, com per Pascal, el cor «a son ordre», el cor «connaît la vérité» i no podem «connaître Dieu que par le cœur». «Plau a Deu..., deia, que coneguem tota cosa per instint i sentiment». Pascal afirmava que «la vraie philosophie se moque de la philosophie». I Jacobi qualificava de «fanatisme lògic» el daler d'una ciència filosòfica. Sense Jacobi, tal volta no hauria estat possible d'establir aquella equivalència, entre Pascal i Kierkegaard, que abans retrèiem. Però Jacobi s'allunya de Pascal i porta la marca del seu temps, quan considera, en un sentit, igualment falses totes les teologies, i, en un altre sentit, igualment veritables.

Són consideracions usuals en totes les doctrines de la creença que cap filosofia, com la del sentiment, no ens fa més paleses les tenebres de la ignorància nostra; que el llenguatge ens dissimula aquestes tenebres, perquè creiem tenir copçada la intel·ligència de les coses quan n'havem organitzats els signes d'expressió; que, si intentem reduir el món, la vida, el pensament a un sistema, no fem sinó substituir a la realitat, que roman misteriosa, una col·lecció de signes intel·ligibles i còmodes. I per això, per ésser generals, no prendrem aquestes consideracions, que Jacobi sovint repeteix, com a punts genèrics del pensament de K. Un i altre són originals, un i altre tenen idees personalment viscudes, un i altre se saberen sustreure de les escoles filosòfiques, un i altre només podien admetre una filosofia concreta, intuitiva. Com podria ésser dit de K., deia, de Jacobi, Goethe: «Les seves idees brollaven dels seus sentiments i jo mateix n'estava penetrat». Tot això—i el principi que la veritat no ha d'ésser cercada per la rigor lògica del raonament, sinó per un altre mètode que pot anomenar-se fe, sentit, intuïció, sentiment, pressentiment, percepció, inspiració, i que aquesta intuïció racional és la revelació—tot això podrien

ésser només llocs de coincidència. Però, si precisem, veurem que cal pensar en qualque cosa més que en coincidències.

Examinem l'actitud de cadascú.—Jacobi no era un professional en el sentit estricte del mot. Esdevingué filòsof per vocació pura. Es va sentir com obligat a defensar públicament les seves conviccions. Fou pensador perquè volgué explicar-se a ell mateix la seva pròpia natura. I es declarà contra l'*Aufklärung*, contra el dogmatisme racionalista del seu temps, al qual oposava la seva doctrina mística. Així K., paral·lelament.

I llur posició davant els problemes del pensament.—Per Jacobi la creença és equivalent i àdhuc superior al saber. Perquè ella dóna la certitud o més tost és la mateixa certitud. Això vertader relativament, ho coneixem: és l'objecte de la ciència. Però això vertader absolutament, ho sentim: és l'objecte de la creença. Amb aquesta teoria tan netament anti-intel·lectualista, de la creença, Jacobi provocava la fúria dels filòsofs professionals. La raó és pagana, deïa. I acabava sostenint que els mètodes lògics ordinaris no serveixen per a resoldre les dificultats essencials, els problemes de fonament. La necessitat de veritat que vé de l'enteniment, porta l'home a les errors més greus. Perquè «el nostre enteniment no va més enllà de les seves pròpies produccions». La ciència, ve a dir Jacobi, postula, en el seu punt de partida, la substitució d'esquemes abstractes a la infinita varietat dels éssers concrets; la facultat lògica basteix bells sistemes de veritats abstractes, elegants, poderosos, harmònics, que no toquen per res la realitat essencial de les coses. Així també K., en termes semblants.

I llur exaltació de la vida.—Tant blasma Jacobi «l'entusiasme lògic» que arriba a un veritable entusiasme biològic, «entusiasme per la vida». A cop d'odiar les generalitats abstractes i vagues, s'acosta a l'individu concret i vivent. «La vida és veritat», ens dóna com a axioma, més enllà del qual és debades voler arribar. Només és real això que viu, i només és vivent això individual. «La individualitat és un sentiment fona-

mental, rel de la intel·ligència i de tota coneixença. Sense individualitat, gens de substància, sense substancialitat, no res...». Tot, dins la doctrina de Jacobi, és això que volia que fos: «l'expressió de la seva individualitat». Així, idènticament, en K.

I llur ètica.—«Què cosa és el bé? Cada home en té dins el cor la revelació immediata i única». La virtut no és la senzilla obediència a la llei. La llei és feta per a l'home, i no l'home per a la llei.—I llur misticisme. Déu impenetrable a la raó, es manifesta al cor. Per aquest camí de privilegi l'home entra en comunicació íntima amb l'absolut, se sent en comunicació real amb l'essència divina. En té més que la coneixença, en té l'experiència. «Professem que l'home porta dins ell mateix la imatge de Déu, professem l'antropomorfisme, i sostenim que fóra d'aquest antropomorfisme, no hi ha sinó ateisme i fetixisme». Així el panteisme és un ateisme; i tota revelació de Déu, que no sigui interna, és idolatria.—I llur indignació contra els qui ridiculitzen i parodien les veus de la consciència religiosa de la humanitat.—I, sobre tot, llur idèntica teoria del «salt». Per a eixir del fatalisme de qualsevol filosofia que vol explicar tot això real, no hi ha, segons Jacobi, altra sortida, puix la consciència afirma enèrgicament la nostra voluntat, que un acte de fe: el cop de desesperança del filòsof, que dirà més tard Maine de Biran. Aquell qui voldrà «sortir de l'intel·ligible per a entrar en el vertader» haurà de donar un *salto mortale*. Jacobi vol dir que, arribats al lloc on no ens pot guiar la raó, cal llançar-nos ardidament dins l'inconegut i fiar-nos a les inspiracions del sentiment. Tractem, ve a dir, de llançar-nos, partint de la superfície de la terra, o sigui de l'experiència immediata, donar una volta completa sobre nosaltres mateixos, que és el salt perillós, per damunt els cingles i l'abís de les contradiccions, angoixes i absurditats on l'ànima cau, i retrobar-nos, després, sans i salvats, tot drets, a l'altra banda, a la regió del supra-sensible. Aquí—continua—tenim mecanicisme, allà trobem llibertat; aquí ateisme, allà espiritualisme i antropomorfis-

me. «No assagem cap conciliació». Els filòsofs que pretenen demostrar l'existència de Déu hauran de triar: o els cal anar fins al darrer terme de llur mètode, i arrengher-se francament dins el mecanicisme spinozista, que és, segons Jacobi, llur única conclusió llegítima, o hauran de confessar que han seguida falsa ruta, renunciar a llur pretensió de comprendre l'absolut i riscar amb Jacobi el *salto mortale*. Caldria encara assenyalar més identitat, no sols de sentiment i pensament, sinó d'expressió?

Jacobi fou dels primers que demostraren, en el nord, la possibilitat de separar la idea de la ve-

rirat metafísica de la idea de la demostració. Així obria camp a novelles teories sobre la creença i la certitud, i per la sinceritat del seu esforç deixava una petjada perdurable que havia de resseguir, anant més enllà, el nostre Kierkegaard.

JOAN ESTELRICH (1)

(1) En l'article que traduïrem la quinzena passada sobre «L'actual moviment literari a la Suïssa alemanica»—i que devem a la bona amistat de l'estudiós suís Robert Wolf—hi havia algunes erròrs de noms propis i títols d'obres que cal corretgir. Per comptes de *Hans Ganz* deia *Hans Sanz*; *Yura* per *Jura*; *Creud* per *Freud*; *Paul Seg* per *Paul Ilg*; *Segelehener* per *Jegerlehener*; *Zermart* per *Zermatt*; *Schiryz* per *Schwyz*; «Morfeu» per «Morgen»; «*Sehalkafte Geschichten*» per «*Schalkafte Geschichten*»; i *Banz* per *Bauz*.—J. E.

POETES CATALANS

PISA

Aquell qui no ha vist
la vila de Pisa
té l'esguard molt trist
la mirada grisa.
No sap com la llum
dintre de la vila
hi perd el costum
per ser més tranquil·la.
No sap ni presum
com se fa i desfila
cada raig de sol
en fines centelles
cent de cada una
clares totes elles
i més d'una a una.
Allà la llum blanca,
és més blanca i pura,
de tantes centelles
blanques totes elles
pura cada una.

Moltes més que fora,
n'hi ha Pisa endins
clares a tot-hora
i més els matins.
De la llum de Pisa
en resta un consol
que fa meravelles
en el esperit,
com el veure el sol
dins de les estrelles
en la mitja nit.
De la llum de Pisa
en queda el record
tanta per els ulls
com ne duu l'amor.
El qui no l'ha vist
em sembla que plora
si no plora, és trist
veure que presum
d'haver vist la llum.

JOSEP ARAGAY

AMIEL

(Fragments d'un estudi crític)

I

Per a Amiel res finit no és veritable, interessant ni digne d'atraure'l. «No hi ha repòs, diu, per a l'esperit més que en l'absolut, per al sentiment més que en l'infinít, per a l'ànima més que en ço diví.» Tot ço que és particular és exclusiu; tot ço que és exclusiu li repugna. «No hi ha, no, exclusiu més que el Tot.» «Es en la comunió amb l'Esser i per tot l'Esser que es troba el seu fi. Allavors, en la llum de l'absolut, tota idea esdevé digna d'estudi; en l'infinít, tota existència, digna de respecte; en el diví, tota criatura, digna d'amor.»

Aqueixa flor dels Alps, d'apariència estranya i excepcional, té pregones i extensíssimes rels en les selves milenàries de la Índia. Segons el sistema Adwaiti—un dels tres que componen el Vedantisme—per la gnosi, l'ànima inferior s'unifica amb l'absolut, àdhuc en la terra; car la voluntat és l'agulla i Brahma l'imant. A més a més, el Bakta, en la pelegrinació de l'ànima pel desert dels «agregats temporals», per a assolir la unitat, la beatitud i la intel·ligència infinites, avança per l'amor—Bakti-Yoga—una de les tres grans vies de salvació: tots els objectes li semblen signes de Déu, arreu el troba i es delecta en tota la Natura, pensant així fruit de les perfeccions del seu invisible Ben-Amat.

II

«Só fluid i em cal resignar-m'hi», diu Amiel. Assagem de penetrar en el misteri aparent d'aquestes paraules.

Dels tres cossos que constitueixen l'home, segons el Vedantisme, el segon—Soukshma o

Linga—és el cos fluid, compost dels òrgans d'acció, els sentits, els alès vitals, el mental i la voluntat, la intel·ligència i el jo.» El seu mode és l'ensomni i és ell qui sent el dolor i el plaer. Aquest cos fluid o astral és superior al cos físic—Stoula,—però inferior al cos causal—Karana—al qual determina: la seva destrucció coincideix amb l'assoliment de la beatitud.

«Em cal resignar-m'hi». Oh! la sublim visió, l'anhel profund, la infinita enyorança d'un estat superior inaccessible a l'ensomni, al plaer i al dolor; centre d'on l'Ànima suprema irradia les sis forces que presideixen al destí de l'Univers; resultant de l'acció de la Vida-essència sobre la cadena dels Jo; que fa capaç el Yogui de comandar als déus, quan ha arribat, per la Unió-Reial, a veure en l'Extasi la llum blava, l'Aigua lluminosa, Brahma mateix. Moment suprem en el qual l'individu s'identifica amb l'absolut; l'ànima individual s'immergeix en l'ànima universal, en el coneixement diví, no havent-hi ni contemplador ni contemplació ni objecte que contemplar, i el Jo, la intel·ligència i la voluntat s'esvaeixen. Brillant seguit d'ensomnis divinals: el Yogui ha vist la llum venint de ponent, ha vist l'estel, el diamant, la lluna plena, la resplendor de les nou gemmes, l'esfera del sol de migdia, en fi, la d'aquí; ha sentit el so inefable de Om—nom del Senyor—i anul·lat el pensament, llum ell mateix, el yogui ha vist sorgir de la tenebra l'esfera de claretat il·limitada, el mateix Brahma. Ja deslliurat, el yogui no coneix la gana ni la son, immòbils el seu bleix i el seu esguard, pot anar tot nu i aquells que el veuen són purificats per cent i una generacions.

La flor de lotus, místicament oberta a la llum del cel, no s'ensutzeeix en l'aigua impura.

SALVADOR ALBERT

A PROPOSIT DE KANT

En el número de cap d'any de LA REVISTA veig, amb pena, que el senyor Farran i Mayoral insisteix a fer-me dir de Kant el que mai n'he dit ni pensat, ni somniat.

Entre els judicis de què han estat objecte els meus treballs filosòfics n'hi ha de totes menes: uns els enlairen, altres no els aixequen d'arran de terra; n'hi ha també de verinosos com escorssons. Mai, però, amb tants anys com porto damunt, m'havia trobat, amb qui, com el Sr. Farran i Mayoral, sense cap mirament personal ni humà, parlés d'una obra independentment del text de l'obra mateixa. Ell creu saber què diu extraient d'ací i d'allà frases trencades i fent-ne enfilalls; apilant conceptes mancats de solta per desnuejar-los de l'entramat que serva l'ànima del seu ver sentit. Sembla que l'empeny a escriure amb aquest desgaire el propòsit de presentar-me com un gos foll entre Kant i els seus deixebles, i com d'això no en pateix l'obra, de la qual no s'ocupa, sinó la meua personalitat, és natural que, en defensa pròpia, vindiqui el meu bon nom, que ell entela, palesant que tot quan m'atribueix són ficcions de mal grat de qui així escriu i així enten la crítica.

Heu's aquí la raó de què novament demani hospitalitat a LA REVISTA. Bonament creia que amb el meu primer toc d'atenció de la meua carta tot era acabat. Però les apreciacions incomprendibles del senyor Farran i Mayoral m'obliguen a una defensa més demostrativa i ampla.

Del mostruari de frases incongruents i soltes amb les quals es pretén demostrar la meua actitud irrespetuosa vers Kant, en glosaré breument algunes amb el fi i efecte de posar de manifest que qui és irrespetuós amb la veritat, a la que tots ens devem, és el senyor Farran i Mayoral.

En el meu curset de *Filosofia Crítica* explico llargament en lliçons succesives que Kant no concep la naturalesa de la ment tal com l'entengué la Filosofia Grega (Aristòtil netament), ni com l'entengueren els escolàstics, ni com l'han

entesa sempre les variadíssimes escoles empíriques que s'anaren succeint en el transcurs dels temps. I com Kant muntà la ment d'una manera totalment dintinta de com la muntaren totes aquestes altres *escoles objectivistes*, d'això n'esdevé que no concep l'existència de les coses exteriors, la realitat d'aquestes coses, l'espai que ocupen, el temps que hi duren, etc., de la mateixa manera que els altres. Les escoles objectivistes em sembla are sobreentenen que ço que la ment concebeix correspon a coses concebudes, que tota representació presuposa cosa representada sobreentesa a sí mateixa. Aquest dualisme és rebutjat per Kant el qual suposa que la ment basteix l'objecte de què coneix sense que respongui a una cosa exterior que siga com la contrafigura a la qual s'emmotlla; és la ment la que li postula l'ésser o la realitat ço que li postula l'existència, la que li dóna la forma, la que li suposa una duració, la que fa, en fi, de l'objecte, el producte d'un treball purament subjectiu. De com entén la naturalesa de la ment l'excels capdavanter de la filosofia germanica i de com l'entén la filosofia objectivista se'n parla llargament en el meu curset de *Filosofia Crítica*. I un cop ben destriats i raonats els conceptes d'uns i altres, dic jo pel meu compte que les generacions passades i les generacions presents, és a dir, el llinatge humà, no han cregut mai que les representacions no responguin a coses representades. Creieren sempre que les coses són per sí mateixes tan si es pensen com no; que elles són rodones, planes i cairudes independentment de la forma subjectiva de l'espai de què ens parla Kant; que elles duren dintre un temps objectiu o s'hi transformen del que és un calcat el temps subjectiu amb què la miden i així és com se fan càrrec de la seva estada. De tot això vaig a concloure que la ment amb què judica de totes aquestes coses, sinó el llinatge humà no funciona pas com Kant suposa de conformitat amb allò que d'ella digueren els grecs, els vells escolàstics, les

escoles empíriques de tots els temps. Doncs perquè dic això, el senyor Farran i Mayoral s'enfurisma contra de mi i rodonament i sense encomanar-se a Déu o al diable m'acusa que *foragit Kant del llinatge humà*, que li llevo la qualitat d'home. D'on la treu aquesta fantasia? De què Kant capexi la naturalesa de la ment d'altre forma de com l'entenen els objectivistes, de com l'aplica pràcticament la gènere humana, ¿se'n dedueix que és exclòs del seu llinatge? Ho entens tu així llegidor d'aquestes ratlles?

Tota la crítica (diem-ne crítica) que esmersa el senyor Farran i Mayoral respecta la meua obra és per aquest estil.

Voleu saber quan, al seu entendre, parlo de Kant amb *to despectiu*? Escolteu: Tot fent un paral·lel entre el que creuen les escoles objectivistes i el que creu Kant, dic jo: «Sempre havíem cregut que els objectes són allà on els veiem i toquem i ve Kant i ens diu que els veiem i toquem on els posem». Reproduir fidelment un concepte de la doctrina Kantiana, transcriure'l quasi amb les mateixes paraules que ell usa, ¿és fer-ne menyspreu? Així ho assegura, admirablement, aplomat el senyor Farran i Mayoral.

Si les ratlles que segueixen són en el llibre per alguna cosa, diu el senyor Farran i Mayoral, *representen evidentment una caricatura del Kantianisme, amb un insult gens mediocre*. I copio tot seguit aquestes ratlles, que diuen així: «A qui es ventés de trobar la sal dolça i la mel salada, de veure plana una esfera, d'orientar el so a un indret altre d'aquell d'on ve, li giraríem l'esquena per ximple». Deslligant, com de costum, aquestes dites del cos del paragraf on són filades, no arriba a enterar-se, ni li cal que la qüestió de què es tracta aquí es refereix a com és que els fets d'observació a hom nat a la terra s'imposen sempre de la mateixa manera. Kant, com nosaltres, també li giraria l'esquena per ximple a qui els posés en dubte. Ell és qui primer busca fonaments d'aquesta certesa pregona; ell és qui, gloriosament, argüint a Hume, rebutja l'escepticisme empíric i troba les fonts d'aquesta certesa

en la força lògica que empeny la ment en vestir l'objecte del coneixement. I aquest és precisament el punt que es debat en la lliçó de la qual n'extreu el senyor Farran i Mayoral quatre paraules. Les veritats d'observació les imposa lògicament la ment des de sí mateixa o són imposades a la ment per ço que anomenem experiència? Naixen del subjecte per obra de les categories i formes de què darrera el funcionament de la ment, segons creu Kant, o són impulsades a la ment d'un fora d'ella com creu la ciència experimental? Si el senyor Farran i Mayoral s'entereix del que diu el llibre veuria que tracta d'això i no de caricaturitzar els Kantians ni menysprear-los amb insults ínfims. Aquestes falòrnies no són a en el llibre: són en el cap de qui arbitràriament el critica.

Voleu saber, ara, quan endreço a Kant, honra del llinatge humà, *insult de follia*, segons el senyor Farran i Mayoral? Doncs escolteu:

Patí Kant a les seves velleses una enfermetat cerebral estranya, no diagnosticada encara, que l'incapacità progressivament per a llegir els termes del raonament. L'inici de la tristíssima malaltia Hoffding creu descobrir-lo en un munt de fulles escrites abans de la seva mort. La decadència es fa en elles manifesta. Sempre gira sobre el mateix sense sortir a nova llum, amb una monotonia desesperant, ell, l'home de la intel·ligència poderosa. La veritat és que contemplant l'estat en què es trobava inspira un sentiment de commiseració comparable al que inspira Prometeu encadenat damunt la roca. Ara bé: jo m'he passat llargues hores volguent entendre Kant quan parla de *la cosa en si*, i malgrat no entendre'l, ho confesso, comprenc l'esforç enormíssim desenrotllat pel seu cervell en aquell treball i així és com dic en la meua *Filosofia Crítica* en parlar de *la cosa en si* que «alguna vegada he pensat, de pura pensa meua, que l'esforç que féu Kant per concretar-ho degotà el seu cervell i l'emmalaltí estranyament a les seves velleses». En Farran i Mayoral llegí aquestes paraules i com és dotat de tanta força intuitiva amb elles en té prou per a deduir-ne que tinc a Kant per boig

i per això diu que elles són *mault de follie*. Déu li perdó el malavarany que em posal

¿Per què seguir més enllà? Seria perdre el temps. Ço que ha estat dit sobra per persuadir els que no coneixen el meu llibret que en ell no hi ha les *fòbies* contra Kant ni contra ningú que

a gratscient el senyor Farran i Mayoral hi posa. Per aquests he escrit aquestes ratlles, no per convence'l a ell, car jo no em proposo mai impossibles metafísics. Digui el que digui novament, vindicat el meu bon nom, deixaré que llauri per on vulgui.—R. TURRÓ

ELS LLIBRES

ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA (Director-Fundador, Dr. T. Carreras i Artau, Professor de la Càtedra d'Ètica, Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona). *ESTUDIS I MATERIALS. Vol. II. Curs de 1916-1917.*—Impremta Oliva de Vilanova.

Som davant d'un d'aquells volums que, com en el seu ordre els dels Jocs Florals i els de certs Congressos, tempta per l'esquinçament de perspectives que, com qui obrís altres tants porticons de finestres, s'hi promou en tombar-ne els fulls, i per la remor viva i inconfusible, atenèica que trascendèix de les obres on cooperen diversos amb un mateix fervor de finalitat.

Adhuc un profà en la Ciència de la qual el llibre esmentat aplega documents, cobrarà d'ella una llúida idea de resum, per tal car, com de la llevar a l'arbre, hi trobarà des de la Bibliografia i la Crònica, des del Qüestionari breu i entenedor per a donar una pauta als neòfits investigadors d'algun tema concret, fins a les mostres d'estudis d'aquells que, per exuberant conseqüència del coneixement arrebassen a l'estudiós a les grans síntesis que bé mereixen participar del nom de genials, i potser són destinades a trasbalsar anteriors conceptes, o bé que il·luminen belles contradiccions del coneixement fins aleshores vivint en la ubaga deixades de la mà conreadora de l'home i de la seva intel·ligència assolelladora.

En el llibre hi alternen els homes que porten a l'Arxiu la cullita de dècades perseverants de un treball meritíssim, al costat d'altres, novells alguns, cenyits dins la sobrietat elegant i eficient de mètodes innovats; i aprop d'ells els neò-

fits humils, però tantmateix imprescindibles en la milícia que marxa cap a la conquesta científica.

Posem l'Index del volum:

«*Ressenya dels treballs del segon curs: 1916-1917. Noves investigacions, per Tomás Carreras i Artau i Josep M.ª Batista i Roca.*»

Conferències.

«*Plan de un Museo de Etnografía y Folklore en Cataluña, per Telesforo de Aranzadi.*»

«*Folklore musical hispano (segundo curso). La canción popular en los vihuelistas españoles seiscientistas, per Felipe Pedrell.*»

Joaquim Costa i els estudis consuetudinaris a Espanya. (Una excursió de Psicologia i Etnografia hispanes), per Tomás Carreras i Artau.»

Questionaris.

«*Qüestionari núm. I: Corpus paremiològic català, per Sebastià Farnés. (Respostes i materials rebuts durant el curs de 1916-1917).*»

«*Qüestionari núm. 2: Folklore dels fenòmens atmosfèrics, per Josep M.ª Batista i Roca. (Respostes, notes i materials rebuts durant el curs de 1916-1917).*»

«*Qüestionari núm. 3: Primer sobre les jornades de la vida. Naixement, per Telesforo de Aranzadi, Tomás Carreras i Artau i Josep M.ª Batista i Roca. (Nou).*»

«*Qüestionari núm. 4: Primer sobre Ètica i Dret consuetudinaris i Economia popular de Catalunya. Costums i tractes més usuals referents a bestiar, per Daniel*

Danés i Torras i Joaquim Carreras i Artau. (Nou).»

«*Qüestionari núm. 5: La cançó popular catalana. (Primer de la sèrie sobre aquest tema), per Robert Gerhard. (Nou).*»

«*Qüestionari núm. 6: Primer sobre qualitats mentals del poble català. Trets característics i sancions populars: motius, «alias», mals noms, penjaments, vituperis, etc., per Tomás Carreras i Artau. (Nou).*»

«*Qüestionari núm. 7: Segon sobre qualitats mentals del poble català. Comparances populars, per Tomás Carreras i Artau. (Nou).*»

Contribucions a l'inventari etnogràfic i folklòric de Catalunya.

(Segon Curs: 1916-1917)

«*Recerques inèdites registrades.*

«*Indicacions bibliogràfiques sobre costums jurídics d'Espanya i especialment de Catalunya, per Joaquim Carreras i Artau.*»

«*Contribució a la Bibliografia de la Cançó popular catalana, per Robert Gerhard.*»

«*Publicacions registrades: A) Etnografia i Folklore catalans. B) Etnografia i Folklore dels pobles ibèrics.*»

Documents

«*Instància a l'Excma. Mancomunitat de Catalunya exposant els fins de l'Arxiu, sol·licitant un subsidi i proposant la creació d'un «Museu d'Etnografia i Folklore de Catalunya» (4 d'Octubre de 1916)*»

«*Comunicacions a la Junta de l'Expo.*

sició de Barcelona exposant un plan d'organització per al futur «Museu d'Etnografia de Catalunya» (9 de Març i 29 de Maig de 1917).»

Crònica

«Arxiu de Psicologia i Ètica hispanes: curs V, prof. Dr. T. Carreras i Artau.—E. B. Tylor.—Etnografia comparada del «jou»: conferència del Dr. T. de Aranzadi.—«L'estudi científic del Folklore» conferències de D. Josep M.ª Batista i Roca.—Introducció a l'estudi de la cultura material i espiritual dels negres del Sudan: curs del Dr. Westermann.—«Bruixeries i males arts en el Principat de Catalunya»: conferència d'En Francesc Carreras i Candi.»

La tasca de l'Arxiu que en dos cursos de vida ha fet tan bell camí i ha acorruat el bo i millor, mereix tot generós ajut, per tal com amb l'existència o no existència corporativa d'aquesta Institució hi va lligat el coneixement d'aspectes trascendentals de la nostra ànima; en aquesta Ciència, la matèria de les investigacions, com és ara en certs documents de música i poesia populars, ja té un valor essencial en ella mateixa; d'elles ha estat copçat moltes vegades i ho anirà se sent el fons d'obres perdurables. I per ventura encara pot anar més enllà. Convé no passar per alt les paraules del Dr. Carreras i Artau que és Caporal de l'obra, quan diu: «Els estudis folklòrics mereixen avui a Catalunya una altra consideració molt més complexa que la predominantment filològic-literària. Per a nosaltres el Folklore és objecte adequat de ciència: veritable *substratum* de raça, constitueix un factor indispensable per a l'estudi de la psicologia comparada del poble català en les seves relacions amb els altres pobles hispans i amb el procés general de la civilització i la cultura. Comença doncs a dibuixar-se un segon període que podriem anomenar científic del folklore català, l'encarnació del qual hauria d'ésser la formació d'una veritable escola psico-etnogràfica catalana.»

SOL DE POSTA, Proses d'En E. Isern Dalmau.—Impremta Francesc Altés.

Hi ha en els nostres aires un corrent, fillol de oposicions filosòfiques, paral·lela

certs dalers simplificadors en altres arts, que és prou vital per a destacar-se com una de les modalitats literàries de la nostra prosa narrativa. Dins d'aquest corrent ens sembla trobar-hi l'Isern; ell practica la concisió; té com seguidora de la concisió la calma d'observació que aplica qualificatius i imatges justos, ben trobats. El compararem a un pulcre dibuixant que en els seus dibuixos hi posés un que altre toc de color.

Hi ha coses internes dels altres que no podem assegurar sense risc de fantasiar, però l'efecte, al menys, és com si aquests prosistes és diguessin a ells mateixos: «No passaràs d'aquí». També l'Isern, dona la sensació d'aqueixa voluntat contenidora, com si ens digués: «En el moment d'ara jo só de sava a donar aquest fruit, un fruit que per humil que fos, vull que de la seva mena sigui el més perfet. No us dono grans pomes lluentes i colorades; us dono adzeroles. Però rep-to a quisvulla que em digui si les meves adzeroles no són les més genuines en les qualitats pròpies d'aquest fruit».

Per ara l'Isern Dalmau ens escau perfecte en el seu lloc. Només voldríem que la seva concisió, la seva justesa es tornessin més ambiciosos, d'ara endavant, potser, sobretot, que en la seva obra s'hi destaqués millor l'acció humana, així com ara no ens destria gaire d'una boira que dibuixés formes en el paisatge.

No convindria que per l'exercici de dir: «No passaràs d'aquí» vingués l'hora que també ho digués quan demanessin eixir en l'obra les grans revolades molt nobles, o quan l'ànima sentís convidat el seu vol cap a la llum d'horitzons nous.

SILAS MARNER, per George Elliot. Traducció de J. Carner.—Editorial Catalana S. A.

En les generacions daleroses de renovació lingüística és exemplar, millor que mai, que els poetes d'endalt, com En Carner transportin al nostre idioma les obres estrangeres.

La traducció és una gimnàstica del verb. Per l'esforç vigoritza; obliga, i promou possibilitats d'expressió que per via espontània no haurien eixit dels nostres recessos. Adhuc en la creació directa, personal, on per dir-ho així, ragen els mots que ja tenfem a flor de la ment, sovinteja, i en sovintejar més segons en quins temperaments creadors, que poc

satisfets, tantmateix, d'un terme, una vegada posat, en cerquem un altre, i amb l'esforç de cercar-lo surt aquest més propi o més graciós, i arribarà a sembla llegidor, per això mateix, el més fluentar t espontàniament inspirat. Perquè no an oblidar que no tots ni en tot moment assolim aquell estat diví i envejable el què la primera dita ja sigui la millor.

Llaor a la traducció que per mitjançament de la calor i el moviment interior que promou la recerca enrobusteix els òrguens de la nostra expressió, i per l'exercici pot després millorar en gràcia sinó en geni la nostra producció personal.

Esdevindrà que en la creació personal pocs cercaran la dificultat a grascient; i si per cas la cerquen, és sospitós que a dins d'ells ja s'hi bellugaven certes abscondides arts per a reeixir-ne. Per xò convé a les joventuts literàries la traducció obligadora, que, altrament, tampoc no cal prendre's com una ocupació inferior i humiliadora. Ço que se'ns n'entra a l'ànima i la fecunda n'eixirà amb les traces maternals que segons cada ànima seran diferents.

El poeta exemplar mereix una enhorabona cordial, com els altres traductors que cooperen en l'obra de l'Editorial Catalana: Llorenç Riber, l'Albafior, En Carles Riba, En Morera i Galícia. I un esqueix de llorer de cada autor per a la mateixa Editorial Catalana S. A., sense la qual moltes glòries s'haurien migrat en el desig, inconegudes.

J. LL.

ESTUDI SOBRE LA FILOSOFIA A CATALUNYA EN EL SEGLE XVIII, per Frederic Clascar.

Llibre de joventut d'un patriotisme ardent i entusiasta. Mossèn Clascar ens ofereix en aquest llibre re-editat per LA REVISTA, la història de la filosofia catalana en un dels segles de major posttracció de la vida intel·lectual de la nostra terra. Tres períodes distingeixen ell: 1) fins a la fundació de la Universitat de Cervera; 2) des d'aquest fet fins a l'expulsió dels jesuïtes; i 3) des d'això fins a la fi del segle. La característica general de cada un d'aquests períodes és respectivament: escolasticisme, aristotèlisme eclèctic i eclecticisme modern fet amb retalls mal reunits de Descartes, Gassendi, Newton, Locke, Condillac, Malebranche etc. Cap gran figura apareix en el període de temps estudiat. Una època de decadència filosòfica. Per això hom

no pot considerar la filozofia d'aquest període a Catalunya, contribuint en cap mesura a la solució dels problemes filozòfics i per això també cal que la història d'aquest període sigui considerada revent a la història de Catalunya i no a la Història de la Filosofia. I encara a la història de Catalunya, no més per aquella circumstància, és podria dir, fortuïta, que els fets reportats han esdevingut en aquesta realitat geogràfica que s'anomena Catalunya; aquelles raons íntimes i ideals per les quals un fet forma part de la història d'un poble manquen aquí absolutament.

LA BASE TRÓFICA DE LA INTELIGENCIA, per B. Turró.—Residència de Estudiantes, Madrid, 1918.

Dues conferències donades a la «Residència de Estudiantes» de Madrid que no afegeixen res fonamentalment nou a la posició del Dr. Turró continguda especialment en la seva coneguda obra «Origens del coneixement».

No és aquest el moment ni el lloc de judicar l'obra total del Dr. Turró ni d'examinar el valor dels postulats sobre dels quals s'alça. I d'altre banda, l'obra actual no té valor si no en conexió amb la resta de la producció del Dr. Turró.

Reservarem, doncs, la nostra opinió completa per un moment de revisió total en el qual sigui possible examinar amb tota extensió, obra en conjunt tan continuada i persistent com la de l'eminent bidleg català.

J. C.

CAL ESMENTAR

Del llibre Bernard Shaw The man and his Work, de Herbert Skimpole (George Allen Unwin, London, editor), el darrer capítol:

L'esdevenidor, de Bernard Shard.

El gran recel dels Educadors de tot temps ha estat per la por de què es pren-

gués massa seriosament el que ensenyaben. Els grecs assassinaren Sòcrates perquè els deia la veritat; avui dia ens alabem d'estudiar Sòcrates i condemnar els seus assassins, perquè els seus ensenyaments semblen massa allunyats i distints de les circumstàncies actuals per ésser perilloses a la constitució present de la Societat. Però sense dubte, el que Sòcrates ensenyava és tan aplicable al segle XX, després de Jesucrist, que en els dies de Pericles; que no sapiguem veure així és deu a dues grans faltes: primerament, no sabem reconèixer un home com el nostre semblant quan el veiem portant una tega en lloc d'uns (parell de) pantalons; i segon, molts pocs de nosaltres arribem a conèixer Sòcrates a menys que cometem la horrible heretgia de llegir-lo traduït. Tot i així, no obstant, es prenen totes les precaucions possibles per a evitar que el prenguem massa seriosament: els nostres professors de Plató generalment no saben res de la filozofia de Plató; estan completament satisfets d'estudiar la seva sintaxi, de manera que se'ns avorreix tant amb els horribles verbs grecs que havem d'estudiar a l'escola, al Col·legi, que més endavant mai podem pensar en Plató i en el seu Sòcrates sense una esgarrifança.

Aquestes objeccions que dirigim als filòsofs de Grècia i Roma, no poden dirigir-se als nostres grans filòsofs moderns. No vull dir Metafísics com Kant, Hegel i Schopenhauer, que estant continuament disertant sobre la naturalesa de coses que no coneixem gens, com el Conjunt i l'Esser, i altres per l'estil, sinó els filòsofs de la vida diària que tracten amb les coses que s'apropen al cor dels hòmens, de la mateixa manera que hi tractaren Sòcrates i Plató i Sèneca, homes com Shaw i Wells i Gilbert Chesterton. Però, naturalment, és aquí on el gran recel dels Educadors torna a apareixer; hauríem de pendre Shard i Wells i Chesterton completament en serietat; i això no ho tolerarien a cap preu.

No obstant, nombrosos senyals d'un nou esperit remouen els nostres educacionistes. La influència de la Ciència els obliga a despertar-se de la seva ensopida esclavitud a l'educació clàssica (la gran

falta de la qual és no ésser ni educació ni clàssica), i a prendre un major interès en el seu propi temps i els aconteixements que els volten; l'esperit d'Utilitat, també, aparta de les classes la mera pedanteria verbal a favor de quelcom que sigui una útil preparació a ocupacions futures. Aquestes dues innovacions són un bon auguri; però en si són perilloses. Un monopoli d'educació científica portarà els hòmens a interessar-se més en el cos que en l'esperit, més en les màquines que en la gent que les usa, més en el funcionament del cor que en el cor. Un monopoli d'educació utilitària portarà els hòmens a ocupar-se més de la riquesa pròpia que de la riquesa general, més de la criança que de la bona criança, més de guanyar un respectable medi de viure que de viure respectable. Cal que reaccionem contra una importància massa marcada en les coses purament materials i mecàniques de la vida. Havem de tenir, tal com va, més altura humanitària; i per això havem de tenir un interès més vivent en matèries com la literatura i la filozofia. Aquest interès haurà pogut suplir-se per un estudi de Plató o de la Bíblia, si s'haguessin tractat humanament i no com ídols d'adoració o textos d'anàlisi; tal com se fa, s'ha destruït en els hòmens tot interès per Sòcrates i Isaïes; hem de recórrer a una font més nova i fresca de nutriment intel·lectual; i aquest el podem trobar millor que enlloc en homes com els que he indicat, en Wells, en Chesterton, i en Bernard Shaw.

Quin serà l'esdevenidor de Shaw en el teatre és difícil de dir. Probablement sofrirà el mateix destí que Shakespeare i Sheridan quan hagi desaparegut la moda actual, i serà reservat per commemoracions i aniversaris, excepte en els centres molt importants. Però Shaw s'ha enorgullit sempre més d'ésser un Filòsof que d'ésser un Dramaturg De manera que, en una espècie de visió profètica, veig les obres de Shaw estudiades en les aules quan ja la seva fama és en els escenaris una llegenda quasi oblidada.

Aquest número ha passat per la censura governativa

FREDERIC CLASCAR

**Estudi sobre
la Filosofia a Catalunya
en el segle XVIII**

ES VEN PER TOT ARREU

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

**RAMON
SUNYER**

Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

ACABA DE SORTIR:

SEGONA EDICIÓ DE

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Traducció de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

ES VEN PER TOT ARREU

**LES
ABSÈNCIES
PATERNALS**

||

J. M.ª LOPEZ-PICÓ

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

HA SORTIT

ALMANAC DE "LA REVISTA" per a MCMXIX

Conté Poemes inèdits de Clementina Arderiu, Gue-
rau de Liost, Llorenç Riber,
Josep Lleonart, M. J. de Se-
garra, Lluís Valeri, Marian
Manent, Ferran Soldevila,
Josep M. Junoy, Lluís Ber-
tran i Pijoan, Joan Arús,
Trinitat Catasús, J. Millàs-
Raurell, J. Folch i Torres,
Mercè Vila, Joan Capdevila
Rovira, V. Solé de Sojo.

Conté articles inèdits d'Eugeni d'Ors, Ramon Rucabado, Esteve Terrades, Manuel de Montoliu, A. Rovira i Virgili, Joan Estelrich, P. Bosch i Gimpera, Manuel Reventós, Jaume Brossa, R. Gay de Montellà, Joaquim Folguera, Enric Jardí, Jordi Rubió, Emili Vallés, Pompeu Fabra, Isidre Lloret, M. Vidal

i Guardiola, Guillem Fortesa, Josep Aragay, Joan Sacs, Domènec Carles, M. P. Sandiumenge, Ramon d'Abadal, Josep M. Pi i Suñer i Joan Creixells.

Conté contes inèdits de Josep Carner, Carles Riba, Josep M. López-Picó, Alexandre Plana, Carles Soldevila, Ventura Gassol, Joaquim Folguera, Eudalt Durán-Reynals, Ramon Rucabado, Josep V. Foix, Gaziell, Lola Anglada, Ernest M. Ferrando.

Conté traduccions inèdites de Maria A. Salvá, L. Nicolau d'Olwer, Miquel Ferrà i J. Farran i Mayoral.

Conté reproduccions de obres inèdites d'Enric Casanovas, Aristid Maillol,

Manuel Hugué, Josep Ar-
mengol, Ricard Canals,
Domènec Carles, Joaquim
Sunyer, Xavier Nogués,
Manuel Humbert, Joan Co-
lom, Ivo Pascual, Francesc
Vayreda, Josep Obiols, J.
M. Marquès-Puig, Marian
Espinal, Rafael Benet, Jau-
me Mercadé, Rafael Sala,
Enric Ricart, Feliu Elías,
Ramon Sunyer, Josep Ara-
gay, Joan Miró, Josep de
Togores, Manuel Cano,
Francesc Gimeno, Joaquim
Mir, Ignasi Mallol, Pere In-
glada, Joaquim Torres Gar-
cia, Jaume Guardia, Daniel
Guardiola.

Conté croquis inèdits
de Benet Mercader, Marian
Fortuny, Ramon Martí Al-
sina, Joaquim Vayreda,
Isidre Nonell.

Aquest ALMANAC és de doble gruix que el de l'any MCMXVIII i val 5 pessetes. S'entendrà que els subscriptors l'adquireixen si no envien a l'Administració l'avis de refus que s'adjuntà al darrer número. S'avisarà, aiximateix, als subscriptors residents en poblacions on la nostra Administració no té corresponals, que si volen tot seguit l'Almanac, han de remetre abans l'import per endavant. Demés, com que el tiratge es reduït es prega a les llibreries que formulin des d'ara els encàrrecs d'exemplars.